

ЗАМАН

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ **ВРЕМЯ** ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КЪАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Жыйылыу

Уллу Хорламны юбилейине хазырланыу барыбыздан да битеу къурау ишлеге чыгъармачылыкъ кезден къарауну, таза ниетлиликни излейди

Жыйылыуда Россей Федерацияны Президентни Владимир Путин сёзлегенди. Биюгн аны басмалайбыз.

Кюнгогъ азшы болсун, хурметли ветеран, хурметли коллегаларым ша бешбарыям!

9-чу майгъа 53 кюн къалганды- ол алай кеп туйюлду, биеунда заман бир да болмагъанча терх озул барганын эмда Уллу Хорламны 70-жылгытын белгилеу хазырлану, аны бардыруу бла байламлы биз кесибизге салгъан борчланы демениликлерини эсте алысак. Бу юбилейди, алай эсе уа, бизден шарт мадарла этююн, нызамлыкны, аны бла бирге уа къурау ишлеге чыгъармачылыкъ кезден къарауну, уллу келю болмауну излейди.

Биюгн биз «Победа» къурау комитет къолга алгъан баш магъанлы жумушланы тынгылы созерикибиз. Айтуп къояйм, сёз белгиленген мадарла къалай толтурулганын аны ол санда Москвада бардырылыкъ баш магъанлы битеуроссей эмда битеу миллет ишлеге хазырлану не халда болганыны юсюнден барырга керекди. Ала ючюн жууаплыкы Сергей Борисович Исаеву, Президентни Администрациясыны Таматасыны башчылыкларында энци халда

Кремльни Уллу дворецинде Владимир Путинни башчылыкы бла «Победа» россейли къурау комитетни 36-чы жыйылыуу болганды. Анга Уллу Ата журт урушка къатышханлы, ветеран эмда жаш тейю жамуат организациланы башчылары да чакырылгъан эдиле. Анда Москвада эмда Россей Федерацияны субъектлеринде 1941-1945 жыллада Уллу Ата журт урушка Хорламны 70-жылгытын байрамлаууа хазырлануу къалай барганына къаралганды эмда ветеранланы социальный-экономика болуларын игилендируу жаны бла ишни эсеплери чыгъарылганды.

къураулгъан комитетни боюнуна салынганды.

Хурметли коллегаларымы! 9-чу Май - махтатулыкну юнодию, халкъыбызны ёхтемликени юнодию, хорламны келтирген тейюню алында баш урууну юнодию. Алай бизни ветеранларыбызгъа кюн сайында къайгыртуу турургъа кереклисиз биз барыбыз да уста билебиз. Аны себепли «Победа» деген россейли къурау комитетте ветеранларыбызны жашулары шарт, ырахатлы болу ючюн, хар зат да тилгенимди деген соуру баш магъанын тутаргъа керекди. Президентни Указы бла Правительствога ветеранланы социальный-экономика болуларын игилендируу жаны бла къошак мадарла этерге боу-

рулганын сиз билесиз, биюгн аны юсюнден да сёзлеширибиз.

Россейде эки бла жарым миллиондан аслам ветеран барды. Аланы хар бири Хорламгъа юлюшон къошханды: къызыу сермешледе бла атсыз дуптурлада, аскер госпитальлада, партизан отрядлада, къурулангъан Ленинградда, Москвада, жер-жерледе, жигер урунуу бла къыралыбызны жашуу кичю чыныкыгъан тылда эмда эвакуацилада - аланы барысына да шарт адамланы къыйынлары киргенди.

Биюгнлюкте уа биз, жасыругъа, ол урунуу шартларын турлендирирге, терс кёргозторге кюрештенгенин кёрюбиз. Аны къой, ол Хорлам ючюн жанларын, къыяларын берген, жер жо-

ПРИЁМГА АЛЫУ

Бир-бир тилекле олсагъат окъуна толтурулгъандыла

КЪМР-ни Парламентини спикери Татьяна Егорова «Единая Россия» политика партианы башчысы Дмитрий Медведевни жамуат приёмынинде адамланы тарыуларына тынгылагъанды.

Ол кюн спикер бла тобешиуге келгенле кеп сабийли юйюрлени жашу болуларын игилендируу, граждандланы бир-бир къауумларын дарманла бла жалчытуу, халкъны транспорт бла жюртсую, жашуу журткоммунальды молкюню ишин къурау бла байламлы проблемаланы юсюринден айтханды. Приёму кезинде пенсияны санау, миграция законланы ангылатуу, толтурууну власть органгагъа приёмыгъа жазылуу вопросыгъа консультацияла да берилгенди.

Онг болганына кере, бир-бир тилекле олсагъат окуна толтурулгъанды. Тинтирирге тийишли проблемаланы уа спикер кеси контролонла алгъанды. Алагъа

жууала депутат запросла этилгенден сора берилдикле. Битеу да бирге уа приёмыгъа 14 адам келген эди.

«КЪМР-де депутатны статусу юсюнден» республикалы законга эмда КЪМР-ни Парламентини регламентине тийишлилик депутатла айыруучулары бла дайым да тобешиугенин белгилерчады. Ала республикада жашагъанына приёмыгъа

Къулыкыгъа сапыу

Николай Баков - Пенсия фонду Бюлюмюню башчысы

Николай Баков РФ-ни Пенсия фондуны Къабарты-Малкъарда бюлюмюню башчысыны къулыгуна салынганды. Аны юсюнден билдируу ведомствону сайтында басмаланынды.

«Коллективни алында уллу борчла бардыла - къырада жетишилми бюлюмени сынына къайгыртгъа, - дегенди КЪМР-ни Правительствоуну Председатели Мусулканы Алий, жаңгы управленини ишчиле бла шакъырлендириде.

Николай Бакову эки бийик билими барды - экономист эмда юрист. Ол имуланы кандидатыды, КЪМР-ни сыйлы экономистиди. Аны сегиз жылны ичинде ол Къабарты-Малкъарны урунуу, иш бла жалчытуу эм социальный къорулауу министрини орунбасары болуп турганды.

ИНТЕРФАКС-ЮГ.

Талпыкъ

Нальчикден Москвагъа - къошакъ авиарейс

Къабарты-Малкъарны Транспорт эм связь жаны бла къырал комитети Red Wings авиакомпанияны бла этен келишимге кере, Нальчикден Москвагъа жаңгы авиарейс ачылгъанды. Алайды да, жуукъ кезиуде - 3-но апрельде - бу маршрутха «Сухой Суперджет-100» деген жаңгы самолёт чыгъарыкъды.

Ол ара шахарны «Домодедово» аэропортунда къонарыкъды. Былай рейсле ыйыкъгъа төрт кере болушкъула. 1-чи июньдан башлап а сагъынылгъан маршрут бла хар кюнден учарна амал табылкъыды.

Бир жанына учаргъа билет

ни эм учуз багъасы 4100 сом болушкъула. Жаш адамлагъа, студентлеге, пенсионерлеге, къауым адам неда учуу барса, алагъа да билет аз-маз учуз саттылкъыды.

КЪМР-ни Транспорт эм связь жаны бла къырал комитетини пресс-службасы.

Тобешиу

Федерация Советни спикери бла Къабарты-Малкъарны Башчысы регионну социальный-экономика айныууну онгларын сюзгендиле

Россейни Федерал Жыйылыууну Федерация Советини Председатели Валентина Матвиенко Къабарты-Малкъарны Башчысы Юрий Коков бла тобешигенди. Ала экиси да республиканы социальный-экономика айныууну баш жолларын сюзгендиле.

Къыралны Парламентини отъаргы палатасыны башчысы кризисге къажу мадарланы белюмени тутхулу айнууларын жалчытырга къолдан келгенин айтханды. Ол дагъыда битеуле регион продуктну фермюдиери былыртны эсеплерине кере 106,3 проценти тутханларын билдиргенди. «Макроэкономика кёрюмдиле, саулай алып айтханды, россейлиникледен алаша туйюлдуле» - деп къошханды КЪМР-ни Башчысы.

Ол республиканы, промышленностунда кибик, эл молкюнде да, бек алгъа уа такта келгенин бла жемшилен боскюрюде эмда аланы жарашдыруда, импортну алышындыруу жаны бла онгла уллу болгъанларын чертгенди. Турист-рекреация комплекси къурау эм айныуу да Къабарты-Малкъаргъа бек хайырлы болгъанларын эсертгенди.

РФ-ни Федерал Жыйылыууну Федерация Советини пресс-службасы.

Биз - бирбиз, биз - биргебиз!

Былырт 18-чи мартда Россейни Президентни Владимир Путин Кырымны бла Севастопольну Россейге къошулуулары юсюнден къыралла аралы келишимге къол салгъан эди. Ма онга атылып, тунене Нальчикде Абхазия майданда къууанчы митинг бла концерт болгандыла. Анга «Единая Россия», ЛДПР, «Правое дело», Коммунист партиаланы да регион бюлюмлерини, жамуат организациаланы келечилери, студентле да кеп келген эдиле.

Митингни ача, республиканы профсоюз организациаларыны бригитиюню председатели Фатимет Амишкова бир ниетлилик Россейни адамларына не заманда да тере болганын чертгенди. Жаланда Ала журтка уллу оймеклини, вастыяны къатылыкларыны хайырланды биз битеу донияда Россей къырагъы халкъларыны сейрлерин къорулауда кишиге бек этмезлигин кёргозтенибиз, дегенди.

Ол Кырымны бла Севастопольну бек къыйын кезулеринде алаша болушр оксез, профсоюзла да къапылай уллу иш бардыргъан

кишиге да къырагъы туйюлбоиз. Бизге къажу санкциялагъа, кризисге да хорламгагъа бизни битеу онгларыбыз бардыла, - дегенди ахырында Фатимет Амишкова.

Терк-Малка округ казак обществону атаманын орунбасары Евгений Урдов, шибдо Украинада болуому эсте салып, ол «къайлыкны» бир-бир къыралла Россейни абызыратыр, этгендириу ючюн чапылгъанларын, алай ала мурадларына жеталмазлыкларын белгиленди.

«Адыгъа Хас» Къабарты-Малкъар республикалы жамуат организациаланы таматасыны орунбасары Аминат Шогенова уа Россейни халкъларыны бирикликни бузарча юк болмазлыкны ийинанганын айтханды. Анга уа тейюнини бир бирлери бла къаты байламлыклары себеглик этгенин чертгенди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

СУРАТДА: митинге келгенлени къаууму.

ЖАНДАУУРЛУКЪ

Донецкге эм Луганскга - кезиулю гуманитар болушлукъ

КПРФ-ни Къабарты-Малкъар республикалы комитети Кырачар-Черкесни, Север Осетия-Аланияны эмда Ставрополь крайны коммунистлери бла бирге Донецк эм Луганск областлагъа гуманитар болушлукну жыйышдырып, аны керекли жерлеге ашыргъанды.

Барз кюн Нальчикде Кырал концерт залы алында уллу машинала сюеле эдиле. Ала коммунистле новороссейчилеге деп кеп санда жыйышдыргъан улл машокала, тузлангъан нашла, лекъу сок, лечо банкала, татты сууда бла да жюкенилдиле Север Осетия-Алания Республиканы келечилери да гара эмталты суула бла машиналарын былайдан тебиретридикле.

КПРФ-ни регион бюлюмюню таматасы Борис Паштов бизни республиканы коммунистлери бу жол бла онекинчи гуманитар жок ашыргъанларын билдиргенди. «Машинабыз Север Осетия - Аланиядан къарынды, бизге битеуле Ставрополь крайгъа, андан Кырачар-Черкес Республикагъа, ызы бла Дондагъы Ростовага барыкъды. Биюгн ала ара жертерикледе, тамбла уа Москвада коммунистлени отузуну юбилей гуманитар конвойлары бла сагъынылгъан областлагъа атынырыкъдыла», - дегенди.

Север Осетия-Аланиядан гуманитар жок бла бирге Кырал Думаны эки депутатыны болушлукчулары Артур Христанов бла Залим Караев келген эдиле. Ала бу жол аз-азыкъ продуктланы жыйышдырууга депутата Козьбек Кайсаев бла Роберт Кавбев да къошулгъанларын билдиргенди.

«Уллу Хорламны 70-жылгыгъы байрамны алында фашизм биягъы багъыр башын кетюрюп башлагъанды. Ол бу сагъытта Украинаны жеринде далхатланы Мазият. Сурат авторунду.

Улуу Хорламны юбилейине хазырлануу барыбыздан да битеу кырау ишлеге чыгармачылык кезден кырауу, таза ниеттиликни излейди

Азыр. Апы 1-чи беттеди.
Мен ма аны ючюн айтама юбилейге хазырлануу ол жалаанда кыуачаны ишени кырау тойлоодо деп. Ол миллет эмада халкы аралы даражада бардырылык улуу жарыкчандыруу эмада информация ишди. Биз урушу, совет халкы Хорламга артыкча улуу кыйын салгыаны, нацизмни ууатууда Совет Союз кесини бирдиктен кучоу бла баш магыананы тутканы юсонден дайым да айтып турарга, кертти шартта, колго келтируу бла ол залгача тошондорго борчулуу.

Улудан тутуп алганда, Россияни, бизни бюгончто жамуатууызыны эслигин, бирлигин, тарых адет-терелеге кертчиллигин, телюлени бир бирлери бла байламлыкларыны ючюлгюлгюн энтта да сынап коршедиле. Аны себепти Россияни кырау комитети, Россия Федерацияны хар регионуну да кырау комитеттерини борчлары – граждандылы болушкыбызга танып, ол сынауларга тийиши жууап бергиреди.

Ахырында Россияни аслам-ла информация органдарына, электрон амалау бла чыктыгарларына, Интернетте ишлегеиле да юбилейге хазырлануу кылай барганыны юсонден халкыга бирдируу ише улуу магыана бергенлери ючюн испас этерге союмо. Ол темалга кырал эмада кыралчылык болмаган басма органдар да бирча жуупты кезден кырайдыла. Кептери байрамны алында башламчылыклары юслеринден халарлаганлары бла кылай, ветеранланы, илеуучу кыуумланы, жаш телюно тарых шартланы сауклаууга кытышчу улуу, Улуу Ата журт урушуну, Совет Союзну нацизмн Хорлауда магыанасы юслеринден материалды кеслери да жый ишдирып хазырайдыла. Ол бек керекли ишди, аны байрамдан сора 9-чу Майдан сора да, бардырырга керек болуукду.

Биз - бирбиз, биз - биргебиз!

Азыр. Апы 1-чи беттеди.
Малкыр халкыны «Алан» жамуат организациыны толтуруучу комитетини председателини орунбасары Караланы Расул да, аны алында орнотуу айтканы андан ары бардыра, Россияни бла Кыргызны аслам тарых кезинде бирдиктерини эскерткенди. Айрыкчаны жеринде кел Россияни солдатта кеслерины кызыр ююш тапкандыла, дегенди.

Бизни халкыларыбызны культураны бир бирлери бла юозюмчача байламдыла. Кыргыз бла Севастополь Россияге стратегия магыананы туттады. Ала не заманда да кыралчыбызны жер-

лери болгандыла, алайык да кыпалкыдыла, дегенди Караланы Расул.
Митингте дагында «Народный фронт «За Россию» деген битеуроссей жамуат кымылдууну Кыябарты-Малкыр регион штабыны члени, «Куб М-драйв» жамуат организацины директору Байсаланы Темиржан, КММР-чи Парламенттин жаш телю палатасыны председатели Сергей Шестрибулев эм кеп башкала сөлөшкенди.

КЕНГЕШ

Саусузланы жанындан тарыгыула нек чыгадыла?

Арт кезиуде саусузланы Республиканы клиника болмычта эм Биринчи номери шахар клиника болмычта сала туруп тыйгычла тюбегенлери айтып кепле тарыкычлары бла байламы Саулык саклауу министрствода кенгеш болганды.
Министри орунбасары Асанланы Алим, анда селюрге ахыркы бардырылган диспансерицианы эселверлени керге, Кыябарты-Малкырада ауруганынаны саны алай кеп болмаганын да эсперткенди. Болсада, стационарда жаштаны санын алай кыраганда уа, бизни ара болмычта кеслерины кыраткан адамланы аслам болган регионаны санындады, дегенди. Асан улуну ююмуна керге, бу проблеманы кетери ючюн, район, шахар эм республика даражалы медицина

учреждениланы арасында байламлыкны кючлере, андан сора да, алыны барысында да саусузу ары жатдыруу ючюн кюгюстоулуни тинтиуну кыатыландырырга керекди.
Республиканы клиника болмычтаны баш врачы Хусен Кажаров бу учурдене, биринчиден, мычмыл хирургия болушлук бериге тийишлери ауур саусузлагга деп жарашдырылганды, дегенди. Анда керекли оборудованды, артык база, жарадыла да жетишкенлери билдиргенди. Андан сора да, мында ишленген район болмычтага саусузланы анализирлени не кюгютвенлери керге жибериге тийишлери. Аны да битеу алгандан бирдирип, алай.

Учур Кипчыков а врачны кыруулап сөлөшкенди. Хар медицина учурдене да кесини ишчилени жактыгырырга, алыны жакыларга да тийишлиди, дегенди.
Арт кезиуде врачлап пациентте, ушмаган кызыктыла кюгюстоулап, даулаштырга, уруштырга хазыр болганынаны да жарыгында. Алай затла уа эриши да керюнедиле, журюгини да кыяннадыла, дегенди.
Болсада адамланы врачладан тарыкычанын тинтен кезиуде ала тюз болуп чыкканынаны юсонден да айтканынаны жыйылууда. Асанланы Алим бу проблемла бла КММР-чи Врачларны палатасы корештени. Саулык саклауу министрстводо палата бла байламлыкча ишлерге кюл салганын да билдиргенди.
Жыйылууну кезиуде былай кенгешлени хар андан бардыра турурга белгиленгенди.

Хурметлеу

Игилени атлары айтылганы

Былымда Ахматланы Ахматны атын журюткен шюлда устала, «Излеу» деген сабий краеведение биргиуи эм ата-анала да элде билим бериге улуу кыйын салганыны юсонден бир неча жылны тинтиу иш бардыргандыла. Алгаракча мектепни залында аны бла байламы аламак керюм кууралганды. Стендэ озын жылда окутуп кеткен педагогча, окутууну ветеранларына, бюгончодо ишленгенле эм шюкуну атын айтдыра келген окуучуларга жоралангандыла.
Мектепни коллективини турмушу не заманда да бир кыйрак алайды. Улуу-гиче да бир неча нымс берген, анылап аман жорде, башка тюрлю болуп аман жорде. Окуучулары жетишмилери да аны шарт кюгюткенди.

Ахматланы Ахматны аты берилгенди. Ол улуу билими болган, усталгыны энчи жерни алган, ючюн аймагын, ахшы оюну эте билген директор болганды. Адамлык жаны айтканда уа, адепки, ачык келю, оюну, чамы сойген асыл адам эди. Шюкуну бусагытта таматасы Атаккуланы Нуржан айтканга керге, окуу юйге Ахмат улуну аты берилгени, айкай да, улуу сыйды, кыуачы. «Бизни да иште белюнда бек итиндирген шарты», - дейди ол.
Кеп болмай а бу мектеп «Россияде атлары белгили шюлла» деген проектте кыатышты, аны реестрине кышууларды. Андан сора да, «Излеу» организациыны Битеуроссей конурсыну регион кезиуде да хорлаганды.

ТЕМИРЛАНЫ Анатолий. СУРАТДА: окуучула жарашдыруу шюкуну стелдендэн бири.

Документле

Ата журтларыбызны ишлери жаны бла правительствону комиссияны юсонден

Кыябарты-Малкыр Республиканы Правительствону БЕГИМИ

2015 жылда 11-чи мартта Нальчик ш. №38-ПП
«Кыябарты-Малкыр Республикада жамуат организациыла эмада граждан обществону институттары бла бирге ишленген комиссияны Кыябарты-Малкыр Республиканы 2013-2017 жылга жарашдырылган эмада Кыябарты-Малкыр Республиканы Правительствону 2013 жылда 2-чи сентябрьде чыгарылган 243-ПП номерли бегими кылай кыраууга кырауу программасыны «Таш кыралдада жашаган ата журтларыбыз бла байламлыклары саклауу эмада айтнытуу, релативантлау жашуаларны кыраууга себепти телюно юсонден» 2012 жылда 21-чи апрельде чыгарылган 89-ПП номерли бегим;
«Кыябарты-Малкыр Республиканы Правительствону 2012 жылда 21-чи апрельде чыгарылган 89-ПП номерли бегимине тоштыле кийириню юсонден» 2014 жылда 27-чи февральда чыгарылган 61-ПП номерли бегим;
«Кыябарты-Малкыр Республиканы Правительствону 2012 жылда 21-чи апрельде чыгарылган 89-ПП номерли бегимине тоштыле кийириню юсонден» 2014 жылда 15-чи февральда чыгарылган 68-ПП номерли бегим.

Кыябарты-Малкыр Республиканы Правительствону Председатели МУСУКЛАНЫ А.

Кыябарты-Малкыр Республиканы Правительствону 2015 жылда 11-чи мартта чыгарылган 38-ПП номерли бегими бла кылай кыраууга

Ата журтларыбызны ишлери жаны бла правительствону комиссияны юсонден

БОЛУМ

1. Бу болум Ата журтларыбызны ишлери жаны бла правительствону комиссияга (мындадан ары жалаанда Комиссия деп жазылып кылайкыды) ата журтларыбыз бла байламлыклары саклауу эмада айтнытуу жаны бла мадрданы тамамларга болушур муратда жарашдырылганды.
2. Комиссия Кыябарты-Малкыр Республиканы Правительствонда бирге оюну этген эмада дайында ишленген координация органды.
3. Кесини ишинде Комиссия Россия Федерацияны Конституциясын, федерал норматив правулу актыны, Кыябарты-Малкыр Республиканы Конституциясын, Кыябарты-Малкыр Республиканы норматив правулу актыны эмада бу болумну башчылыкты алады.
4. Комиссияны баш борчлары быладыла: Кыябарты-Малкыр Республикада толтуруучу кырал власть органданы ата журтларыбыз бла байламлы ишлери бирге тийишлери, толтуруучу властын федерал органдарыны, жер-жерли органдары, жер-жерли самоуправляны органдары эмада организациларын керек болган шартланы тохташдырылган жорууларга керге сурады.
5. Комиссияны жыйылуулары керек болган заманда бардырыладыла.
6. Комиссияны Кыябарты-Малкыр Республиканы толтуруучу кырал власть органдарыны, толтуруучу властын федерал органдарыны, жер-жерли органдарыны, жер-жерли самоуправляны органдарыны эм организациларын келечилери чакырылган жыйылуулары уа борчул халда жылга бир керге бардырыладыла.
7. Комиссияны кыуауну Комиссияны председатели, Комиссияны председатели орунбасары, Комиссияны секретары, Комиссияны башка членлери киредиле. Комиссияны кыуауну Кыябарты-Малкыр Республиканы Правительствону кылайкыды.
8. Комиссияны кырау-техника керекле бла жалчытууну Кыябарты-Малкыр Республиканы граждан обществону институттары бла байламлыкча кырау эмада миллетлени ишлери жаны бла управленисе бардырады.
9. Кыябарты-Малкыр Республиканы Правительствону кырауна берилген оюнулары проектлени тинтир ючюн, Комиссия тийишли ишчи кыуаумла кыраууга, алага керек болган заманда келишми этуу бла эспертлени бла консултатпаны да кырауу болуукду.
10. Комиссияны жыйылуулары эмада алада этинленген оюнула протоколлагга жазылдыла эмада алагда Комиссияны председатели кылайкыды.
11. Комиссияны ишнин нызамны аны ектелерини кырауу аслам органдары, тыш

Кыябарты-Малкыр Республиканы Правительствону 2015 жылда 11-чи мартта чыгарылган 38-ПП номерли бегими бла кылай кыраууга

Ата журтларыбызны ишлери жаны бла правительствону комиссияны

КЪАУМУ

- Емузова Н.Г.** - Кыябарты-Малкыр Республиканы Правительствону Председатели орунбасары - Кыябарты-Малкыр Республиканы билим берии, илму эмада тийишлери ишлери жаны бла управленисе (Правительствону комиссияны председатели)
- Курашинов А.В.** - Кыябарты-Малкыр Республиканы граждан обществону институттары бла байламлыкча кырауу эмада миллетлени ишлери жаны бла управленисе ны таматасы (Правительствону комиссияны председатели орунбасары)
- Ажахов К.М.** - чекленген жуупулыгы болган общество «Бум-Банк» коммерцияны банкны правденини председатели (ырызлыгына керге)
- Аналаны М.А.** - кырачай-малкыр жаш телюно айтнытууга себептик этген «Эльбрусид» фонду Нальчикде филиалыны директору (ырызлыгына керге)
- Апажов А.К.** - бийик профессионал билим берген «В.М.Ковалы аты Кыябарты-Малкыр кырал агар университет» федерал кырал бюджет билим берии учурденяны ректору (ырызлыгына керге)
- Бепайдалы С.У.** - малкыр халкыны «Алан» Кыябарты-Малкыр республиканы жамуат организациыны Алан Советини таматасы (ырызлыгына керге)
- Бисюков А.Ш.** - Минеральны Водиде тамоюнаны Кыябарты-Малкыра тамоюнаны таматасы (ырызлыгына керге)
- Данилов К.В.** - Россия Иммула академиясыны Кыябарты-Малкыр илму арасыны Гуманитар тинтилени институту федерал кырал бюджет учурденяны директору кыруулуугу толтурган (ырызлыгына керге)
- Жилея А.И.** - Кыябарты-Малкыр Республиканы граждан обществону институттары бла байламлыкча кырауу эмада миллетлени ишлери жаны бла управленисе ны бөлюмюно таматасыны председатели (Правительствону комиссияны секретары)
- Жилея А.И.** - Кыябарты-Малкыр Республиканы баш кырал комитетини председатели
- Кануникова А.Д.** - орус тарыхны бла маданиятын «Вече» биригуюнү таматасы (ырызлыгына керге)
- Карамурзов Б.С.** - бийик профессионал билим берген «Х.М.Бербеков аты Кыябарты-Малкыр кырал университет» федерал кырал бюджет билим берии учурденяны ректору кыруулуугу толтурган (ырызлыгына керге)
- Карамузев А.К.** - бийик профессионал билим берген «Х.М.Бербеков аты Кыябарты-Малкыр кырал университет» федерал кырал бюджет билим берии учурденяны тыш байламлыкча жаны бла управленисе ны таматасы (ырызлыгына керге)
- Кузмаков М.Л.** - Кыябарты-Малкыр Республиканы финанса министри кыруулуугу толтурган
- Накаев В.А.** - тыш кыралдада ата журтларыбыз бла байламлыкча жаны бла «Родина» халкыла аралы ассоциацияны федерал кырал бөлюмюно председатели (ырызлыгына керге)
- Рахайланы А.И.** - бийик профессионал билим берген - Икустволаны Шимал-Кавказ кырал институту» федерал кырал бюджет билим берии учурденяны ректору (ырызлыгына керге)
- Рахайланы Б.И.** - Кыябарты-Малкыр Республиканы экономиканы айтнытуу министри
- Сокорок Х.Х.** - Халкыла аралы Черкес ассоциацияны президенти (ырызлыгына керге)
- Тлешев М.Ф.** - федерал миграция службаны Кыябарты-Малкыр Республикада Управленисе ны таматасы (ырызлыгына керге)
- Тюбеланы А.И.** - Кыябарты-Малкыр Республиканы урунуу иш бла жалчытуу эмада социальны кыруулау таматасы (ырызлыгына керге)
- Фадиз М.М.** - «Адыг Хасо» Кыябарты-Малкыр республиканы жамуат организацины таматасы (ырызлыгына керге)
- Шетова И.М.** - Кыябарты-Малкыр Республиканы Правительствону Председатели орунбасары - Кыябарты-Малкыр Республиканы саулык саклауу министри председатели

УЛЛУ ХОРЛАМНЫ 70-ЖЫЛЛЫГЫНА

Устаз, поэт эм селдэт

Къабарты-Малкварны халк жазуучусу, сураттуу сазыкчусу, журналисти Берт 1941-1942 жылда Краснодарда миномёт-пулемёт училищеге курсантланы окутуп турганды. Аны политика дорслерине тыгызлап аныкты араларында бизни жерги жашла да болганды. Артада курсантла бла бирге фронтха ол кеси да кеткенди.

Берт Ань-Сууда школда сабырени окуткъ эди. Аны бла бирге элли эм школну бириктирилген партиз ортагациясына башчылык этгенди. Къыркъ биринчи жылда ион айны 22-чи кюнине, уруш башланганын эшиткенде, Гитлерчи фашизм ууатылгызына ийнерданды.

...Проходна тийресинде къорулануу эш ишлеу къыстау барды. Битеу республикадан келгенде танкча ётамызла терен эм кент урула къаздыла, дотла, дотла ишлейди. Аскер нызамга кере, ала ротагайла эм батальонлага юлешиндиле. Холам-Базынгы району бёломонгени ден бирини партгору Гуртуланы Берт эди.

Брони болганында да къарамлы, ол кеси ырызлыгы бла аскерге кетти. Аны Запорожьё-ге жибердиле – полк урукланы курсантлары. Анда бир жерлерине – Биттирланы Якубча, Елмезланы Мухтарга, Мызыланы Адрыбайга, Геттуланы Максимге тобегенди кёлю ёткөрөдиле. Не десент да, жерлештери, танышлары бла бирге болгын къалай игиди!

Содатланы юйретриклерге шёндё кеслерине дорле бердиле. Кече бөлгиде тургузуп, сауутлары баша бердиле, бир талай километрге чандырдыла, балчыкъда, жауунда бауурлары бла сюркелерге буорадыла. «Юриениледе къыйын болса, урушда тынч болушкъ», – деп къырданды. Къыйтайыр айтанды командир. Керек жерде курсантлага ханы да сёлешеди, жетишилери да эслемей къоймады. Бертте бля Мухтарга башаладан эсе бекор босорды. Таула бары да бир взводда эдиле.

Бир кюн, жаун да къыстау жауа турганын, алыны станковий пулемётдан илшан атырга къарардыла. Гурту ул беш оқуну мишеньге тоз да отасындан тийдерди. Курсант тизгини алында курсантланы таматасыны атындан аныгаспас эдиле.

Мени бля ушарганды Берт билай эскер эди: «Заман терк оуду. Бизни Армиави шахарга келтирип, резерв полкга къырданды. Андан а, кимибизни полктрук, кимибизни комиссар этип, фронтну полкторлю жерлерине жибердиле.

Бир ингирде мени штабха чакырдыла. Аны начальниги бля комиссари манга бир талай соруу бердиле. Сени педого да, жазуучу да болушкъны биле алып, Къызыл Армиаи Политуправленийсыны ислемине тийшилликке бек керекли жерге иерге умут этебиз, дедиле. Ол уахтанда телефон эчигирдыды да, мени казырмага жибердиле, кеслерине сёлеше къадыла. Бир заманда, ингир къарангысында, резерв полкку къыйтайы бегли бля ёткөрөдиле.

Бирлибинини штабны тёрергени сакъларга къойдула, асламбыз а Къобан сууну боинуна атландык. Черекни онг жанында агъач ичинде тохтадык, бирси къауумбуз, къазык станицаны жаны бля ёткөрдү. Фордшат деген эчкини къуршалды. Алайга немисиле десент атханларыны юсюнде ары жетгенде билген эдик.

Тант аласында, болушлукка черек флотилияны матрослары

башларына тошген жандыруучу бомбаларны аянттоп тургандыла. Гитлерчиле Краснодарга жетерге аз къалганда, училищени кёрчюрге тошгенди. Курсантланы Закавказье фронтну 45-чи армиясына къыстаура къа буйрукъ болганды. Алай, темир жол вокзал бузулуп, поезд бла кетерге онг табылманды.

Андан ары мычырга жарарыкъ тойкоп эди. Преподавательлени, курсантланы да, кече къарангысын хайырлап, шахардан чыгып, жаулай юг жанына тебейди, диле. Ол кече кетмеселе, алай къыстауга тошгер болушкъ эдиле. Кондоз Фашист авиациядан буьга, кече жолга чыгга, алай бардыла.

Душман аскерчиле курсантланы азаларын боргандыла, алыны жесирге алырга керешгендиле. Сауутлары болганын (училище сауут бля толусунлай жалчытмагын эди) тохтай да, немисилеге от ача, алыны бир кескеге тыя, алай барганды. Ол къыска сермешеле терт адам ёледи, жаралы болганында бар эдиле.

Хидижеск станицаны къабырдыла Гитлерчиле бля ачыкъ сермеше киргире тохтеди. Элли ушукот от ийле алып, тёрергени тотон басын эди. Бизни республикадан ол сермеше къыстагышан – Мирзоланы Алий, Унчаланы Ануар, Жанатайлыны Хызыр, Хасан Карданов батырыкларыны кергозгөтгендиле. Училищени таматарлары алаьга ыспас этгендиле.

Уруш эте тургын Къызыл Командирле хазырлаганын курсантланы политика чыныгы турганы уллу эс бурдыла. Аскер усталыкъга юйретгенден сора да, душман хорлангызына толуйындырырга керек эди. Аны сёблени преподавательле, ол санда Гуртуланы Берт да, битеу билген мадарларны хайырлангандыла. Жашланы политика хазырлыкларыны ёскоруде жетишилди. Бизни училищени таматарлары аны аруу көргендиле, юлгоге келтиргендиле.

Ол окутгын курсантла, офицерле да душман бля сермешеле кичилеки, жигитчилини оглюосон кергозгөтгендиле. Малкъондуланы Магомед Кивени къатында сермешелден биринде жигитча жак бергенди. Виктор Иваню урушдан къызыл болуп келгенди. Биз таныш жылыны республиканы ЭК молк министрствосунда ишлегенди. Хасан Карданов урушуну Польшаны жеринде бошавганды. Кёл аскер сауыгалыга тийгенди болганды. Ол Россияны калкъ артистиди, Россияны кушсарларыны сыйлы къулдукчусуу. Мирзоланы Алий, миномёт взводка башчылык эте, кёл сермешеле къыстагышанды. Аны миномётларыны окларындан аслам гитлерчи солдат бля офицер къырлыгандыла, пулемёт точкала жокъ этилгендиле. Жаш офицер урушуну къызыл жоллары бла Голубиленин, Будапеште дери барганды. Венгрияны ара шахары ючюн бек уллу керешле болганды Ата журт урушуну историсындан белгилди.

Алий мунимге жолыны «Коммунизмге жол» («Заман») газетни баш редакторуну орунбасары болуп ишле, жаш журналистени юйретуге уллу къыйын салганды. Россияны культураны сыйлы къулдукчусу эди. Гитлерчиле бля сермешеле ётгорлюк ючюн Ата журт урушуну биринчи дана сауыгаланды.

Унчаланы Ануар бирде пулемёт ротага, бирде танкларыны атыучу ушохкка бля сауулангын ротага башчылык эте турганды. Кенингер ючюн берган къызыл сермешеле къыстагышанды. Румынаны, Югославияны азталгын совет аскерчилени къауумдан болганды.

КЪУЛБАЙ улу Алий. Къулам жалауда бля эки къаьгыт, жан саулукада, кёл да турмай келгенди, дедиле.

Болсада аскери муратны жеталмады. Къазауатдан сау къайтып къуандырамдыла адамларны. Эгеруи китапда жазылганына кере, ол 1944 жылда онунчу апрельде Къырым алаьтында Сутовка казлинде бардырылгын сермеше жоюлганды. Бу жашны юсюнден биз билген халар бую.

ОСМАПЛАНЫ Хыиса.

Холам

Суу, Молларны, Нальчик Башы (Акъ-Суу), Эзен, Тотур, Усхур, Холам, Атабийлары (Мисбор), Шахманлары.

Анда биллик этген Шахманлары генеалогияларына кере уа, онжетинчи ёморно экинчи жарымында жашагын Хазыны эки жашы бар эди – Битту эм Хатокжуну. Ол кеси уа тукум башчы Шахманны тукумгана саналды. Заман бара – барганды, Шахманлары эки атаулуга бёлонгөндиле: Биттулары бля Хатокжуклары. Аны танып, бу тийре эки феодал молк илги жерге юлешингендиле, деп айтырга болабыз.

Феодализми заманында бир тукумуну бутакларыны араларында къарчылык терк – терк тобеген болуп эди.

Алай бля Биттуу бля Хатокжук Ириуачиле (Ривачиле) деген ёзени юсо бля къаны сермеше къалгандыла. Тийюше Биттуу жашы Бийнегер Хатокжукжуну жашын Даулеттегилени ёлторгениди. Бу болупла, онсегизинчи ёморно биринчи

Таймаккуллары, Толгурлары, Хайырлары, Хачалары, Хусайналары, Чабдарлары, Чеченлары, Черкеслары, Чигирлары, Чочайлары, Шаухаллары, Шахманлары, Эбизелеры, Юсоюлары.

Холам тийрелеринде тарых магнаты эсгериле аслам тобейдиле. Алыны санында Холам - Усхур, Тотур, Эзен, Жаболаны, Биттирланы элперни оюлганды. Усхур, Жабо эм Холам къалада, битеу да элперинде эчки бурнуну къабырлары, Жаболаны элини къатындагы кешене.

1896 жылда Холам жамауатда 2241 адам жашаганды (Төрк рулама, 1896 ж.). 1910 жылда Холам жамауат айыпден кураылганды: Холам, Тотур, Эзен, Жаболаны, Нальчик Башы (Төрк рулама, 1910 ж.), 1914 жылда ики киргенди (Төрк рулама, 1914 ж.).

ЖАНГОЗЛАНЫ Мухамат, философия илмуланы кандидатны, Сурат авторнуду.

МАЛКЪАР ХАЛКЫНЫ ЖАНГЫРУУНУ КЮНОНЕ Жюреклеге тошген ачыкъ сёлешуу

Озгын байрым кюн Бабуент элде кадет школ-интернатда «Сыйырган эдиле акъ таулары...» деген ат бля тобешуу болганды. Сабилеге къонакъла поэт Гуртуланы Салих, КъМР-ни Биллим беруу, илму эмда жаш тёлону ишлери жаны бля министрствосуну бёломонго таматасы Ахайланы Лариса, Къабарты-Малкъар къырал университетде Малкъар маданияты Отарланы Керим атлы арасыны таматасы Тобейланы Светлана, КъМР-ни Журналисттерини союзуну председателини орунбасары Шауаланы Разият да келген эдиле.

Ол кюннге деп окуучула, устала да малкъар халкы туьган жеринден зор бля кёрчорленине эмда аны Къырзалыгы къатарында ачыкъ жоралал, китип керюнч, сахна оюн къурагандыла. Кёл авторланы чыгармаларында да окугандыла. Ол санда Куулийланы Къайсыны «Осуят» поэмасын, Тёппеланы Алимини «Сыйрат кепорюн», «Азап жолун», Шауаланы Хасаны «Тузатын», «Кюборде табылгын повестин», Макгытланы Садрарны «Онч жылын», Созайланы Ахматны «Акъ сырт

эки Жигити чыктыганды- Байсултанланы Алим бля Умайиланы Мухажир. Ол сыйла атах таулуладан энгта кёпте кёргозтюрген эдиле; алаькюнчю халкыдан башгаллары ючюн кеслерни жулдуларыны алмапгандыла. - дегенди 11-чи взводну окуучусу Чочайланы Зейтун.

Тобешууде халкыбыз туьган жерине къайтып, юй-журт алып, жашауун къалай къураганыны, къалай айныганыны, биллимге, уста адамларыны юсюлеринден да юлоте келтирилип айтылганды.

Тобешууну малкъар тилден бля литературанан бийик категорияны устаз Башыйланы Зухура ачканды. Ол аны магнатыны анылатканды. Андан сора кадетле, устала да Мениланы Къязими, Отарланы Керими, Куулийланы Къайсыны, Мокъяланы Магомети, Зумукъланы Танзиланы, Макгытланы Садрарны, Гуртуланы Салихини, Табаксойланы Мухтарны да кёчюнчюлекге аталгын назмуларыны айтканды. Сюргюнню, Уллу Ата журт урушуну кезиюнде да бизни жерлештери биз къалай уллу жигиттик, жигерлик да этгенликени, къыралыны эм сыйлы сауыгаларына тийиш болгандыларыны юсюндөн да шарта келтиргендиле.

«Биз хазырлана туруп, шёндюге дери билмеген, эшитмеген шартланы да талханбыз, кёл затха кёзёбуо ачылганды, - дегендиле кадетле. Гуртуланы Салих, Шауаланы Разият, Тобейланы Светлана уа сабилеге насихат сёзлери айткандыла, туьган журтувуну, халкыбызны багварлыгын эм сюерге кереклисини чергтендиле. Эртеден келген адеттерибизни, тёрелерибизни сакъларга, аделели болуьрга чакыргандыла. Ахайланы Лариса уа, мекяминичине киргендей, аны къабыргыларында 1941-1945 жылда Уллу Ата журт урушда Хорламга биз къалай уллу жигиттик, жигерлик да аланы бек жаратканын айттып, школду директору Эристауаны Адрахманга, устала да шарта келтиргендиле. - Аз саны миллетбилден Совет Союзну

Эристауаны Адрахман.

Кадетле эс бёломунгылайдыла. Пёсыны Бир бёломун.

Жалаанда эки къаьгыт

Алгараькада редакцияны Тарыхшудан Базыйла Османны къызы Къаба жоьклагын эди. Ол къазауатха кетип анда жан берген атасыны юсюндөн халар айтды. Сора заман саргылтхан, кёл жылма мындан анда урушдан келген эки ючюл письмо берди.

«Быланы иес уа Журтубайланы Курмананы жашы Азрет эди, - дейди Къаба. - Ол да Ата журтуну къоруларга кетип, къайтмаганды. Андан къал-

ХОЛАПЛАНЫ Марзият, Суратланы автор алганды.

